

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 1 ~

דרישות המפמ"ר במשנה: שפת המשנה - מונחי יסוד, מילים וביטויים נפוצים, כגון: זה הכלל, יצא / לא יצא; זיהוי פסוקים המובאים במשנה; חלקי המשנה - כותרת, אומר, דין, טעם, מקרה (כאמד"ט).

כדי לענות על השאלות כראוי יש צורך ללמוד את המשניות עם פירוש הקהתי / ברטנורא

נושאי הפרק: מקרים שונים של נזקים / תקלות שנגרמו על ידי בני אדם ברשות הרבים

רה"ר {דברים שבני אדם רגילים לעשותם} ומידת אחריותם לנזקים.

שאלות מבוא למסכת בבא קמא

1. ששת סדרי משנה הם: ז _____ מ _____ נ _____
- באיזה סדר נמצאת מסכת בבא קמא? _____
3. מסכת בבא קמא היא לפני מסכת: _____
4. פירוש השם בבא קמא בעברית: _____

אָרְבַּעַ אַבוֹת נִזְקִין:

1. **השור - רגל השור**. נזק הנגרם מדריסתו ושבירתו. מה ששבר וקלקל בדרך הילוכו ברגליו. **תולדה של רגל**: כשהזיקה בגופה דרך הילוכה, או בשערה דרך הילוכה, שנדבקו כלים בשערה וגררה אותם ושברה אותם. או במשא שעליה, או בזוג (פעמון) שבצווארה.
  2. **והבור - הפירה**, הפותח בור ברשות הרבים ונפל שמה שור או חמור ומת. אם הבור עמוק עשרה טפחים, או הוזק אם הוא פחות מ' טפחים.
  3. **תולדה של בור**: כיחו (רוק) וניעו (מים מהאף) לאחר שנחו ברה"ר (ברשות הרבים) והזיקו. כד שבור ברה"ר. **והמבעה - השן**. נזק הנגרם מאכילת בעלי חיים. השן נקראת מבעה מפני שפעמים היא מכוסה פעמים מגולה, והיא משרשת את הכל. (דעת האמורא שמואל, מבעה = אדם).
  - תולדה של שן**: כשהבהמה מתחככת בקיר להנאתה כדרך הבהמות שמתחככות ושברה את הכותל, או טנפה (לכלכה) פירות כשנתחככה בהן להנאתה:
  4. **והבבצר - דליקה** שיצאה והזיקה.
  - תולדה של אש**: אבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, בדומה לאש שהרוח מוליכה.
- (קרן אינה בכלל אבות נזיקין, משום שמדובר במזיקים שהם מועדים מתחילתם. כלומר: שמשלמים נזק שלם מהתחלה, אבל לא מדובר בתמים שנעשו אחר כך מועדים)

משנה א' - תקלה / מכשול ברשות הרבים

מושגים:

- א. רשות הרבים - מקום ציבורי: רחוב / כיכר / רחבה כל מקום ששייך לכל הציבור.
- ב. מזיק - מי שגרם לנזק.
- ג. נזוק - מי שנפגע כתוצאה מהמכשול / מהתקלה.
- ד. לקה - ניזוק.

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 2 ~

- ה. הקלק - נפל.
- ו. חרסיה - שברי הכד / החבית.
- ז. מתפגן - רוצה לזכות בשברי הכד ובמים.
- ח. תנא קמא - התנא הראשון. במונח זה משתמשים כשהמשנה מצטטת דין מסוים ואחר- כך מביאה דעה של תנא אחר החולק על הדעה הראשונה. הדעה הראשונה מתייחסת ל- תנא קמא.

אומר	מקרה	דין
	(א) המניח את הכד ברשות הרבים,	
	ובא אחר ונתקל בה ושברה - פטור.	
	ואם הזק בה - בעל הקבית חייב בנזקו.	
	נשברה כדו ברשות הרבים,	
	והקלק אחד במים, או שלקה בחרסיה - חייב.	
רבי יהודה אומר:	במתפגן - חייב.	
	באינו מתפגן - פטור:	

ביאור המשנה עפ"י הרב ברטנורא ועפ"י התוספות יו"ט

אדם הוזק במי הכד או בחרסיה לאחר נפילת הכד, כאשר הייתה שהות מספקת לבעל הכד לסלק את החרסים או לייבש את המים. לשיטת תנא קמא: בעל הכד חייב בנזקים. טעמו של תנא קמא: נתקל מחוסר זהירות (לא בגלל תקלה) - נחשב פושע, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת פשיעה - חייב.

לשיטת רבי יהודה: בעל הכד פטור מתשלום הנזקים. טעמו של רבי יהודה: נתקל נחשב לאנוס, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת אונס - פטור.

ביאור המשנה עפ"י הגמ'

אדם הוזק בשברי הכד או במימי תוך כדי נפילת הכד, מבלי שתהיה לבעל הכד שהות לסלק את החרסים או לייבש את המים. לשיטת תנא קמא: בעל הכד חייב בנזקים. טעמו של תנא קמא: נתקל מחוסר זהירות (לא בגלל תקלה) - נחשב פושע, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת פשיעה - חייב.

לשיטת רבי יהודה: **במתפגן - חייב** מדובר שבעל הכד שבר כדו בכוונה, כדי שהוא לא ייזק ממנה.

באינו מתפגן - פטור. בעל הכד לא התכוון לשבור את הכד אלא הורידה מכתפו, ונתקל ונשברה, בעל הכד אנוס. אשר על כן יהיה פטור מתשלום הנזקים. טעמו של רבי יהודה: נתקל נחשב לאנוס, והמפקיר נכסיו לאחר נפילת אונס - פטור.

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה!
2. כתוב את המילה בה מתחיל המקרה: הראשון במשנה: _____ המקרה השני: _____
3. סמן במשנה את מילות הדין.
4. כתוב את שמו של התנא המופיע במשנה: _____

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 3 ~

5. במשנה כתוב: **"המניח את הפד ברשות הרבים"**. סמן את פירוש המילים המודגשות:
- ביקש רשות מהציבור.
  - בשטח ציבורי.
  - הציבור נתן רשות.
  - בשטח גדול.
6. **"המניח את הפד ברשות הרבים וכא אחר ונתקל בה ושברה - פטור"**. מי פטור?
 ממה הוא פטור? מה הטעם לפטור?
7. **"ואם הנזק בה - בעל הקבית סבב פגוקו"**. מי הוזק? מי חייב בתשלום הנזקים?
 מה הטעם לחיוב?
8. א. **"נשברה ... והחלק אָחַד בָּמִים, או שְׁלֵקָה בְּחֶרְסִיהָ - סָבֵב"**. מה היה המקרה?
 ב. מי חייב בתשלום הנזקים? מה הטעם?
9. מי חולק על ת"ק במשנה?
10. א. כתוב את המילה בה מתחיל רבי יהודה את דבריו:
 ב. **"במתפון"**. הדין: הטעם:
 ג. **"אינו מתפון"**. הדין: הטעם:
11. במחלוקת בין תנא קמא לרבי יהודה, כשיטת מי נפסק להלכה?
12. *בעל הכד נתקל. למה הכוונה?
13. *הסבר את המושג: "נתקל - פושע הוא!"
14. *לתולדה של מי מביין ארבע אבות הנזיקין: שור / בור / הבעה / הבער. מתאימים הנזקים המתוארים במשנה?
 נמק!
15. *ראובן השאיר את ילקוטו בדרך ומישהו נתקל בו ושבר את רגלו. איך יוגדר נזק זה מביין ארבעת אבות הנזיקין?
 א. שור ב. בור ג. שן ד. הבער. נמק!
16. *אדם מת כתוצאה מהתקלות בכד או במימי הכד, לשיטת ת"ק בעל הכד חייב / פטור. הטעם:

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 4 ~

משנה ב' - תקלה / מכשול ברשות הרבים - קוץ, זכוכית, המשך נזקי תולדת בור

דין	מקרה
סָיֵב בְּנִזְקוֹ.	(ב) הַשׁוֹפֵךְ מֵיִם בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים , וְהִזְק בְּהֵן אַחֵר - סָיֵב בְּנִזְקוֹ. הַמְצַנִּיעַ אֶת הַקוֹץ, וְאֶת הַזְּכוּכִית, וְהַגּוֹדֵר אֶת גְּדָרוֹ בְּקוֹצִים, וְגָדֵר שְׁנַפְל לְרִשׁוֹת הָרִבִּים, וְהִזְקוֹ בְּהֵן אַחֵרִים - סָיֵב בְּנִזְקוֹ:

גמ' מסכת בבא קמא דף ו' ע"א

דתינא: כל אלו שאמרו פותקין (שופכים) ביבותיהן וגורפין מערותיהן - בימות החמה אין להם רשות, בימות הגשמים יש להם רשות, אף על פי שברשות - אם הזיקו חייבים לשלם.

המאירי

חכמים התיירו לפתוח ביבין ולגרוף מערות להוציאן לרשות הרבים. ומכל מקום דווקא בימות הגשמים, הא בימות החמה אין להם רשות, ואף בימות הגשמים אף על פי שיש להם רשות, מכל מקום שמירתן עליו - ואם הזיקו חייבין לשלם אף לאחר שנחו ואף אם הפקירן:

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה!
2. כתוב את המילה בה מתחיל: המקרה הראשון: המקרה השני: המקרה השלישי:
3. מה משותף לשני המקרים הראשונים? (שים לב ללשון המשנה)
4. א. "השופך מים ברישות הרבים". באיזו תקופה של השנה הוא שפך את המים?
ב. "סָיֵב בְּנִזְקוֹ". של מי? אם מותר לשפוך מים, מה הטעם לחיוב?
5. א. "המצניע את הקוץ, ואת הזכוכית, והגודר את גדרו בקוצים". מה הוא עשה?
ב. "הגודר את גדרו בקוצים". מה הוא עשה?
ג. "סָיֵב בְּנִזְקוֹ". מה הטעם לחיוב?
6. הגודר את גדרו בקוצים ודאג שהקוצים יהיו בתוך הקיר ולא יבלטו החוצה והוזק בהן אדם כל שהוא, בעל הקיר: חייב / פטור על הנזק. הטעם:
7. "גָדֵר שְׁנַפְל לְרִשׁוֹת הָרִבִּים... סָיֵב". באיזה מקרה מדובר?
8. במשנתנו מתוארים מפגעים ברשות הרבים שהיו קיימים בתקופתה. רשמו מפגעים דומים הנגרמים ברה"ר בימינו!
9. *מפני מה התיירו בימות הגשמים לשפוך מים ברשות הרבים?

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 5 ~

משנה ג' - תקלה / מכשול ברשות הרבים - תבן, קש, גלל, המשך נזקי תולדת בור

אומר	מקרה	דין
		(ג) המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים,
		והזק בָּקָן אֶחָד - סִיבַּ בְּנִזְקוֹ.
		וְכָל הַקּוֹדֵם בָּקָן - זָכָה.
רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר:	כָּל הַמְקַלְקֵלִין בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהַזִּיקוּ - סִיבִין לְשֵׁלֶם,	
		וְכָל הַקּוֹדֵם בָּקָן - זָכָה.
		הַהוֹפֵךְ אֶת הַגָּלֵל בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהַזִּיק בָּקָן אֶחָד - סִיבַּ בְּנִזְקוֹ:

גמ' מסכת בבא קמא דף ל' עמוד א'

...דתניא ר' יהודה אומר: בשעת הוצאת זבלים, אדם מוציא זבלו לרשות הרבים וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה!
2. כתוב את המילה בה מתחיל: המקרה הראשון? המקרה השני?
3. המקרה השלישי? המקרה הרביעי?
4. המקרה החמישי?
3. רשום את שמות תנאים המופיעים במשנה: א. _____ ב. _____
4. "**המוציא** את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים". לאיזו מטרה הוצאו?
5. "**והזק בָּקָן אֶחָד**". כיצד הוא ניזוק?
6. "**סִיבַּ בְּנִזְקוֹ**". מי חייב?
7. "**וְכָל** הַקּוֹדֵם בָּקָן - זָכָה". באר את דברי המשנה!
8. חכמים קנסו את המוציא, שהקש והתבן יחשבו להפקר, אם כן מדוע כשהם גרמו לנזק על הבעלים לשלם עבור הנזק? _____
9. השלם טבלת סיכום דיני המשנה:

מקרה	דין	טעם
א	המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים	
ב	וְכָל הַקּוֹדֵם בָּקָן	
ג	כָּל הַמְקַלְקֵלִין בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהַזִּיקוּ	
ד	וְכָל הַקּוֹדֵם בָּקָן זָכָה	
ה	ההופך את הגלל ברשות הרבים, והזק בָּקָן אֶחָד	

מסכת בבא קמא פרק ג' משניות א' ב' ג' ד' ~ 6 ~

10. * עפ"י הברייתא: ישנם זמנים בהם מותר לאדם להוציא זבלים לרה"ר. אם כן מדוע עליו לשלם על נזק שנגרם ע"י זבלו?
11. רבן שמעון בן גמליאל קובע כלל: **"כל המקלקלין פְּרָשׁוֹת הַרְבִּים וְהַזִּיקוּ - סִיבִין לְשָׁלֵם"**. מה מוסיף רשב"ג על דברי תנא קמא?
12. אם נאמר: "נתקל אינו פושע אלא אנוס". מדוע הוא אנוס?

משנה ד' - קדרין המהלכין זה אחר זה המשך נזקי תולדת בור

מקרה	דין
(ד) שְׁנֵי קֹדְרִין שֶׁהֵיוּ מְהַלְכִין זֶה אַחֵר זֶה, וְנִתְקַל הָרִאשׁוֹן וְנִפְלַ, וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי פְּרִאשׁוֹן - הָרִאשׁוֹן סִיב פְּנֻזְקֵי שְׁנֵי:	

שאלות משנה ד'

1. תן כותרת למשנה!
2. כתוב את המקרה המתואר במשנה בלשונך:
3. סמן בצבע ירוק את המקרה שבמשנה ובצבע אדום את הדין שבמשנה.
4. העבר קו מתחת למילת הדין.
5. במשנה לא כתוב שמו של ה"אומר". כתוב א. מי אומר משנה זו:
 ב. מה שמו בדרך כלל:
6. השלם טבלת האפשרויות השונות במשנה:

המקרה	הדין	הטעם
הראשון יכל לקום קודם שנתקל בו השני		
הראשון לא היה יכול לקום		
הראשון יכל להזהיר את השני		
הראשון יכל להזהיר את השני, למרות שלא יכל לקום		
הוזק גופו של השני		
הוזקו כליו של השני		

7. "הראשון סִיב פְּנֻזְקֵי שְׁנֵי". בכל מקרה? _____ נמק דבריך! _____